

Förbättrat vaccinskydd för äldre

RS pensionärsråd 2026-03-19

Per Hagstam

Bitr Smittskyddsläkare

Äldre och infektioner

- Äldre personer har generellt en högre risk för infektionssjukdomar och en ökad sjukdomsburda vad gäller infektioner
- Vaccinationer bland de viktigaste preventiva åtgärderna vi har för att minska sjukdomsburda och bevara hälsa och funktionsförmåga hos äldre
- Flera nya vacciner där målgrupperna främst är äldre har nyligen blivit tillgängliga, t ex bältrosvaccin och vaccin mot RS-virus
- Redan befintliga vacciner är sannolikt underutnyttjade till den äldre befolkningen

Äldre och infektioner

- Med åldern sviktande immunförsvar och en ökad mottaglighet för infektioner
- Därmed också en minskad förmåga att svara på vacciner med ett effektivt vaccinationsskydd

Nationella vaccinationsprogram

- Regleras i smittskyddslagen – beslutas av regeringen och bindande för regionerna
- Allmänna vaccinationsprogrammet för barn
- Särskilda vaccinationsprogram för personer som ingår i riskgrupper
- I dagsläget endast två särskilda program beslutade
 - pneumokocker för riskgrupper
 - vaccination mot tuberkulos till barn i riskgrupp

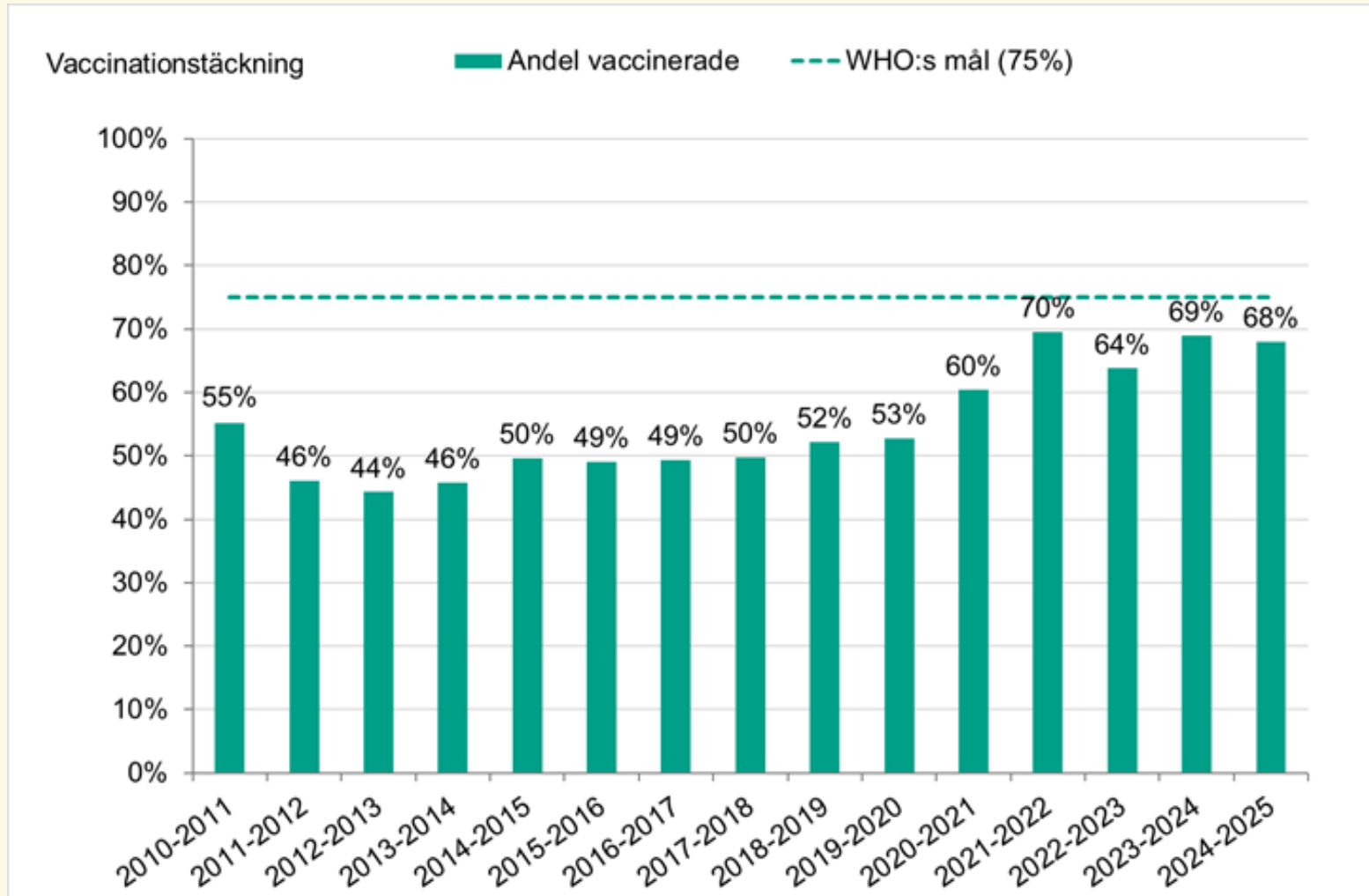
Rekommendationer för vaccinationer till äldre

- Övriga vaccinationer riktade till äldre styrs av rekommendationer från Folkhälsomyndigheten samt olika regionalt beslutade program
- Influensa
- Covid-19
- Pneumokocker för vissa grupper utanför programmet
- Difteri och stelkramp
- Bältros
- RS-virus

Aktuella vacciner med äldre som särskild målgrupp

Sjukdom/vaccin	Målgrupp/ålder	Program/rekommendation	Kommentar/kostnad
Säsongsinfluensa	65+ och medicinska riskgrupper	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	Regionala beslut om kostnadsfrihet Skåne sedan 2002
Pneumokocker	75 år och medicinska riskgrupper	Nationellt särskilt program	Kostnadsfritt för den enskilde
Pneumokocker	65+ och vissa riskgrupper som ej ingår i särskilda programmet	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	Regionala beslut om kostnadsfrihet Skåne sedan 2002
Covid-19	Enligt aktuella rekommendationer	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	Vaccinet kostnadsfritt för den enskilde, regionala beslut om avgiftsfrihet
Difteri och stelkramp	Grundvaccination av ovaccinerade vuxna med tre doser. Påfyllnadsdos vart 20:e år	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	Regionala beslut
Bältros (rekombinant vaccin)	Indikation från 50 år. Rekommendation från 65 år samt personer från 18 år med immunbrist	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	Den enskilde bär kostnaden i dagsläget
RS-virus (till äldre)	Indikation från 60 år. Rekommendation från 75 år samt riskgrupper från 60 år	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	Den enskilde bär kostnaden i dagsläget

Vaccinationstäckning för influensa bland personer 65 år och äldre i Sverige

Åldersgrupp	Andel vaccinerade
65-79 år	61 %
80+ år	81 %

Pneumokocker

- Vanligaste orsaken till bakteriella luftvägsinfektioner som lunginflammation, bihåleinflammation och öroninflammation
- Kan tillhöra normalfloran i näsan och svalget
- Bärarskap vanligast hos små barn
- Kan orsaka invasiv sjukdom(sepsis och hjärnhinneinflammation) framför allt hos barn <5 år och äldre >65 år
- Dödlighet – främst i lunginflammation hos äldre personer
- Över 100 typer av pneumokocker som orsakar infektion hos människan

Vaccination mot pneumokocker till äldre – nationellt program och rekommendationer

- **Särskilt vaccinationsprogram för riskgrupper** (sedan 2022) – skall erbjudas barn från två år och vuxna med vissa sjukdomar eller tillstånd, samt personer födda 1947 och senare det år de fyller 75 år.
- **Folkhälsomyndighetens rekommendationer om pneumokockvaccination till ytterligare riskgrupper,**
personer 65 år och äldre m. fl
Ej bindande – regionerna beslutar själva

Vaccin mot pneumokocker – två olika typer

- **Polysackaridvaccin (PPV23), *Pneumovax*,**
Innehåller kapselstrukturer från 23 olika pneumokockstammar
- **Konjugerade pneumokockvacciner (PCV)**
Bra immunsvär även hos små barn, ger T-cellssvar och immunologiskt minne

Prevenar 20 (PCV 20), för barn och vuxna

Capvaxive (PCV21), för vuxna och särskilt äldre

- Från 2026 rekommenderas *Prevenar 20* till de flesta i riskgrupp.

Stelkramp och difteri

- Vaccination infördes under 1950-talet
- Folkhälsomyndigheten rekommenderar påfyllnadsdos vart 20:e år efter grundvaccination
- Tidigare undersökningar påvisat lågt skydd mot sjukdomarna hos de äldsta, särskilt bland kvinnor
- Senare data visar att skyddet mot stelkramp bland äldre har förbättrats, men ligger fortfarande lägre bland de äldsta (födda på 1940-talet och tidigare)
- Viktigt att följa rekommendationen om påfyllnadsdoser av vaccin mot stelkramp och difteri

RS-virus hos vuxna

- Symtom liknande influensa
- Svår nedre luftvägsinfektion kan också drabba äldre och personer med underliggande sjukdomar och nedsatt immunförsvar
- Personer 65 år och äldre har en ökad risk för sjukhusvård pga allvarlig RSV-infektion
- Riskfaktorer för svår sjukdom liknande de vid säsongsinfluensa

Vaccination mot RS-virus till vuxna

- Två nya vacciner godkändes under 2023. Vaccination från 60 år.
- Båda vaccinerna har god skyddseffekt (75-80%) mot nedre luftvägsinfektion orsakat av RSV under 1,5 – 2 säsonger
- Folkhälsomyndigheten rekommenderar vaccination av personer 75 år och äldre, samt från 60 år med risksjukdomar (som vid influensa)
- Nytt och dyrt vaccin, listpris ca 2000 kr per dos
- NT-rådets rekommendation till regionerna: avvakta i väntan på pågående utredning.

Abrysvo och Arexvy – vaccination mot RS-virus till äldre

NT-rådets yttrande till regionerna 2023-10-05

Rekommendation i väntan på pågående utredning

NT-rådets rekommendation till regionerna är:

- att avvakta med att finansiera vaccination med Abrysvo och Arexvy

Om läkemedlen

Abrysvo och Arexvy är vacciner avsedda för att förebygga nedre luftvägssjukdom orsakad av respiratoriskt syncytievirus (RS-virus) hos vuxna från 60 års ålder. Abrysvo är även avsett för passivt skydd för barn från födseln upp till 6 månaders ålder genom immunisering av modern under graviditet. Abrysvo godkändes för användning inom EU 23 augusti 2023 och Arexvy godkändes 6 juni

Bältrosvaccin - Shingrix

- 20-30% av befolkningen får bältros under sin livstid
- Främst > 50 år, risken ökar med stigande ålder
- 10-15% av de drabbade utvecklar postherpetisk neuralgi (PHN) – svår smärta som kvarstår > 3 månader
- Shingrix har en skyddseffekt på ca 90%, skyddet kvarstår i 10 år.
- Två doser med två mån intervall
- Dyrt, ca 2300 kr per dos.

Bältrosvaccin - Shingrix

- Folkhälsomyndigheten rekommenderar vaccination till personer 65 år och äldre samt vuxna med immunbrist
- Hälsoekonomisk värdering har gjorts
- Prisförhandlingar med företaget gav inte tillräcklig prisreduktion
- NT-rådet rekommenderat regionerna att avvakta med införande
- Kan efter individuell bedömning ges till patienter med gravt nedsatt immunförsvar, t ex inför organtransplantation

Shingrix för förebyggande av bältros

NT-rådets yttrande till regionerna 2025-02-20

Rekommendation och sammanvägd bedömning

NT-rådets rekommendation till regionerna är:

- att inte finansiera generell vaccination med Shingrix
- att Shingrix efter individuell bedömning kan ges till gravt immunsupprimerade patienter via sjukhusanknuten verksamhet

Shingrix är ett vaccin avsett för förebyggande av bältros (herpes zoster) och postherpetisk neuralgi hos vuxna 50 år och äldre, samt vuxna 18 år och äldre med ökad risk för bältros.

Folkhälsomyndigheten har utrett om bältros ska omfattas av ett nationellt vaccinationsprogram och konstaterat att vaccination mot bältros inte uppfyller kriterierna för att omfattas, främst eftersom sjukdomen har begränsad smittsamhet. Vaccinationer som inte ingår i ett nationellt vaccinationsprogram bekostas som regel av den enskilda patienten, men regionerna kan fatta beslut om att subventionera eller erbjuda ett vaccin kostnadsfritt.

Folkhälsomyndigheten har i maj 2024 publicerat ett kunskapsunderlag och en vägledning till regionerna med rekommendationer av vilka som skulle ha en medicinsk nytta av vaccination ur ett folkhälsoperspektiv. Folkhälsomyndigheten rekommenderar vaccination av vuxna personer (18 år och äldre) med immunbrist orsakat av sjukdom eller av läkemedelsbehandling, och av personer 65 år och äldre. Enligt Folkhälsomyndighetens hälsoekonomiska analyser behövs en reduktion av vaccinpriset

Hur skulle ett strukturerat vaccinationsprogram för äldre kunna se ut?

- Individuellt bedömningssamtal för att se över tidigare och aktuella vaccinationer och upprätta en individuell vaccinplan
- Bedöma behovet av pneumokockvaccin och eventuella påfyllnadsdoser av stelkramp/difteri
- Årliga kallelser för influensa/covidvaccination skulle sannolikt höja täckningsgraden
- Vaccin mot bältros (Shingrix) – angeläget men priset måste ner - nationell samordning bör ske
- Vaccin mot RS-virus till äldre - omfattas också av nationell samordning via NT-rådet